

ВОКЗАЛ

ЗВІТ ПРО ВНУТРІШНЄ ПЕРЕМІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

ОПИТУВАННЯ ЗАГАЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ

РАУНД 16
КВІТЕНЬ 2024

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ТА КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ 1

РОЗДІЛ 1. ДЕМОГРАФІЧНА СТАТИСТИКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО ПЕРЕМІЩЕННЯ 2

1.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ І ДИНАМІКА 2

1.2. КУДИ І ЗВІДКИ ПЕРЕМІЩАЮТЬСЯ ЛЮДИ В УКРАЇНІ 3

1.3. ТРИВАЛІСТЬ ПЕРЕБУВАННЯ ПОЗА ЗВИЧНИМ МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ 4

1.4. НАМІРИ ЩОДО ПЕРЕМІЩЕННЯ 4

1.5. СТАТИСТИКА ВИПАДКІВ ПОВЕРНЕННЯ З-ЗА КОРДОНУ В СИТУАЦІЮ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ В МЕЖАХ УКРАЇНИ 5

1.6. ДЕМОГРАФІЧНІ ПОКАЗНИКИ, ХАРАКТЕРИСТИКИ І ТИПИ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ 6

РОЗДІЛ 2. НАГАЛЬНІ ПОТРЕБИ ТА СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ 7

2.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ 7

2.2. НЕОБХІДНА ПІДТРИМКА В ЗАДОВОЛЕННІ ПОТРЕБ 7

2.3. ПОТРЕБИ ВПО ЗАЛЕЖНО ВІД ПРОФІЛЮ І МІСЦЯ ПЕРЕБУВАННЯ 8

2.4. СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ 9

ДОДАТОК. ОРІЄНТОВНА ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЗА СТАТУСОМ ПЕРЕМІЩЕННЯ 10

ОПИС ЗАСТОСОВАНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ 10

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

З початку повномасштабного вторгнення збройних сил Російської Федерації в Україну Міжнародна організація з міграції (МОМ) збирає дані про внутрішньо переміщених осіб (ВПО), осіб, що повернулися, та непереміщене населення шляхом проведення загальнонаціональних репрезентативних опитувань загального населення (GPS). Таке оцінювання має на меті отримання ґрунтовних і деталізованих даних про переміщення та тенденції щодо мобільності населення, а також збір важливих даних про профілі, потреби та наміри ВПО для підтримки гуманітарних зусиль із пошуку довгострокових рішень проблеми внутрішнього переміщення населення. На основі результатів щоквартальних опитувань GPS фахівці також аналізують динаміку основних тенденцій. Для цього в рамках GPS проводяться рандомізовані інтерв'ю на обласному рівні із використанням репрезентативних вибірок кожної групи населення. У цьому звіті представлені результати раунду 16 GPS, що відбувся у квітні 2024 року.

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

За оцінками МОМ, фактична чисельність ВПО в Україні складає 3 548 000 осіб. Повернулися до свого звичного місця проживання 4 734 000 осіб.

Найбільше ВПО приймають Дніпропетровська (14%) та Харківська (12%) області. Більшість із них походять із Донецької області (22%). Найбільші потоки переміщень у межах області зафіксовано у Запорізькій (91%) та Харківській (85%) областях.

Станом на квітень 2024 року 11% домогосподарств ВПО є неповними сім'ями (лише одна особа старша за 18 років, решта — у віці 0–17 років).

Більшість (57%) фактичних ВПО висловили намір залишитися у поточному місці перебування в осяжному майбутньому, тоді як 3% обмірковували можливість переїзду куди-інде. Серед тих, хто обмірковує можливість повернення (31%), більшість повідомили, що зроблять це «після закінчення війни» (60%).

Починаючи з лютого 2022 року, 10% ВПО провели за кордоном принаймні 14 днів внаслідок повномасштабного вторгнення. У 2023 році 5% від таких ВПО один або два рази переміщалися за кордон.

Приблизно 82% ВПО прожили поза звичним місцем проживання понад рік: у середньому 591 день серед усіх ВПО.

До найпоширеніших потреб, названих ВПО, належать продовольство (39%), одяг та інші НПТ (25%) і засоби гігієни (21%).

Порівняно з груднем 2023 року також зріс відсоток ВПО, які вдаються до радикальніших стратегій подолання проблем, як-то готовність ВПО влаштуватися на більш низькооплачувану роботу, неоплата оренди, переїзд до житла з гіршими умовами або продаж предметів домашнього вжитку та інших активів.

Висловлені в цій публікації думки належать авторам і не обов'язково відображають погляди Міжнародної організації з міграції (МОМ). Використання позначень та форма подання матеріалу в цій публікації не має на меті висловити будь-яку думку від імені МОМ щодо правового статусу будь-якої країни, території, міста чи населеного пункту, їхньої влади, кордонів чи адміністративних меж.

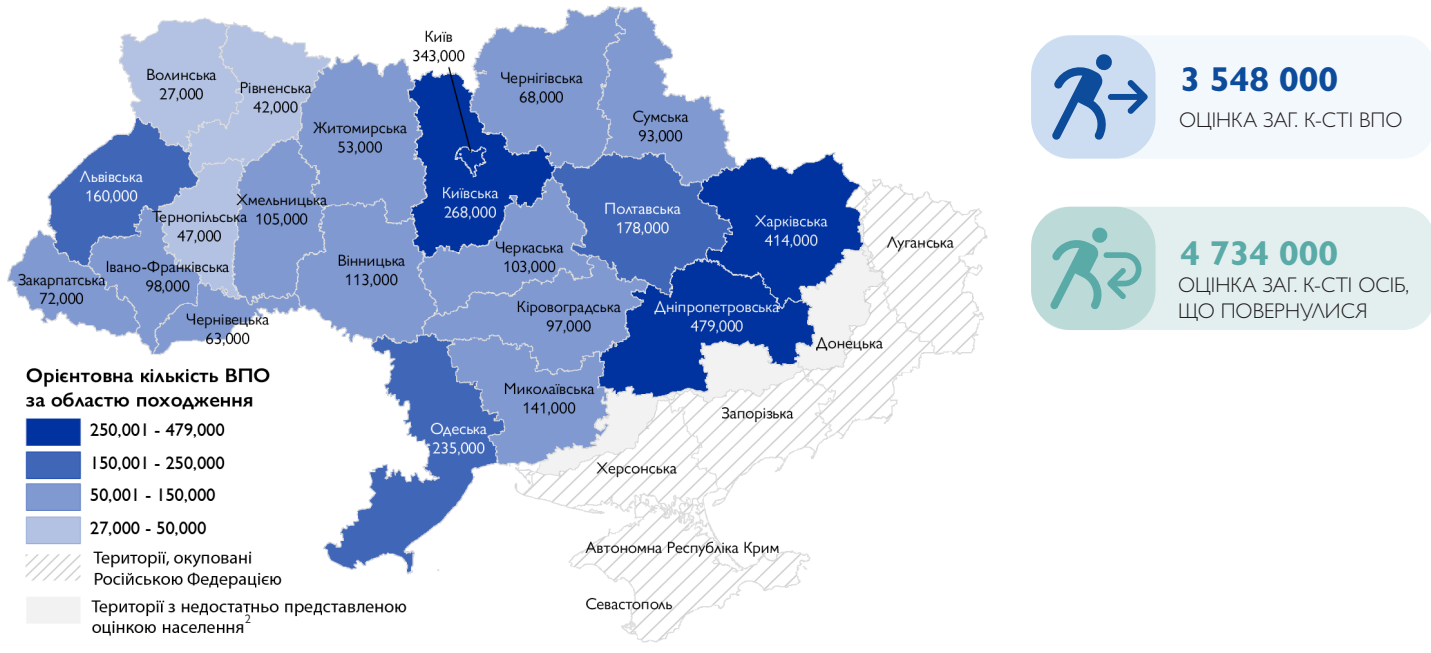
МОМ дотримується принципу, згідно з яким гуманна та впорядкована міграція позитивно впливає на мігрантів та суспільство в цілому. Як міжурядова організація, МОМ співпрацює зі своїми партнерами в міжнародній спільноті задля надання допомоги у вирішенні операційних питань у сфері міграції; поглиблення розуміння проблем, пов'язаних із міграцією; стимулювання соціально-економічного розвитку за рахунок міграції; захисту людської гідності та сприяння добробуту мігрантів.

© 2024 Міжнародна організація з міграції (МОМ). Усі права захищені. У випадку цитування, перефразування або використання в будь-який інший спосіб інформації, що міститься в цьому звіті, джерело інформації необхідно зазначати так: «Джерело: Міжнародна організація з міграції (МОМ), Звіт про внутрішнє переміщення населення в Україні, квітень 2024 року».

РОЗДІЛ 1. ДЕМОГРАФІЧНА СТАТИСТИКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО ПЕРЕМІЩЕННЯ

1.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ І ДИНАМІКА

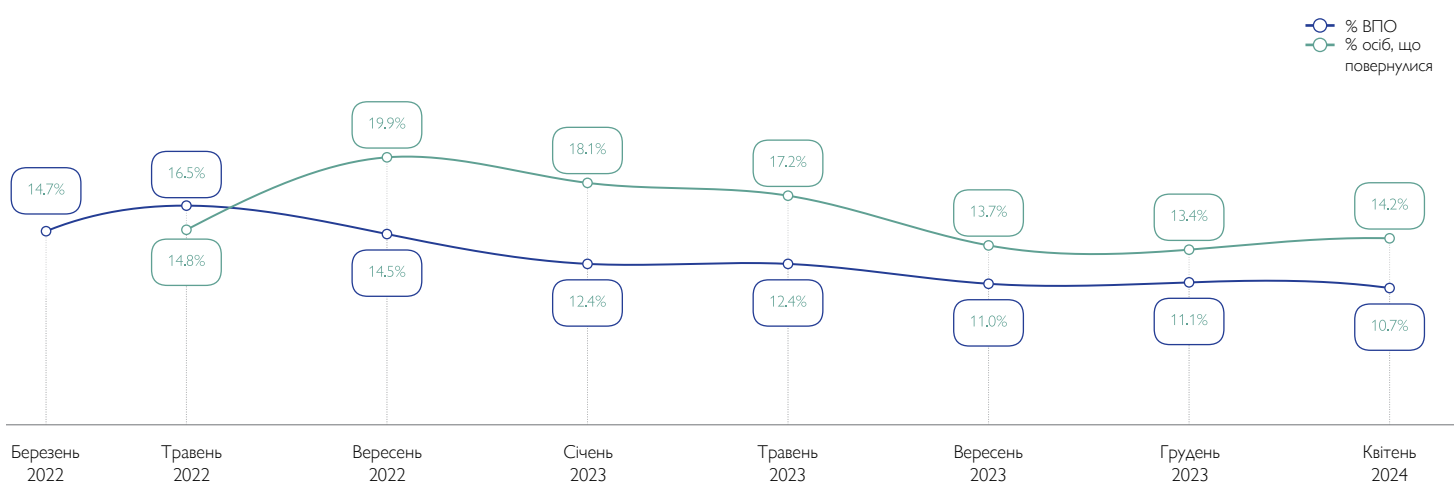
Мапа 1. Оцінка фактичної чисельності ВПО за областями переміщення¹

Згідно з оцінками Міжнародної організації з міграції (МОМ), фактична чисельність внутрішньо переміщених осіб (ВПО)³ в Україні складає приблизно 3,5 мільйона. Найбільше ВПО мешкає в Дніпропетровській (479 000 осіб, або 14% від загальної фактичної чисельності ВПО) та

Харківській (414 000, 12%) областях на сході України, тоді як столиця, м. Київ (343 000, 10%), і Київська область (268 000, 8%) посідають, відповідно, третє і четверте місця за чисельністю прийнятих ВПО.

Рисунок 1. Відсоток ВПО та осіб, що повернулися, від загальної чисельності населення України та кількість ВПО та осіб, що повернулися, в період від раунду 1 (березень 2022 р.) до раунду 16 (квітень 2024 р.)⁴

Жодних помітних змін між раундами 15 і 16 Опитування загального населення не відбулося: частки ВПО (11,1% у раунді 15, 10,7% у раунді 16) та осіб, що повернулися (13,4% у раунді 15, 14,2% у раунді 16), серед загальної чисельності населення України залишилися майже незмінними. З вересня 2022 року частка нових ВПО відносно загальної чисельності ВПО зменшилася, причому станом на квітень 2024 року 82% ВПО покинули своє звичне місце проживання понад рік тому. Це вказує на затяжний характер

внутрішнього переміщення в Україні, причому значна частина ВПО, які були вимушені залишити дім у перший рік війни, досі не повернулися.

З вересня 2023 року до квітня 2024 року частка ВПО та осіб, що повернулися, залишалася доволі стабільною, що відображає порівняно низький рівень контекстуальних змін та поширеність явища тривалого переміщення.

¹ Оцінки чисельності населення, представлені на мапах та інших візуальних елементах цього звіту, можуть містити незначні відмінності в межах допустимої похибки опитування через округлення відсоткових значень.
² Оцінки для Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей не є репрезентативними, оскільки охоплена територія була обмежена підконтрольними українському уряду районами, а на окупованих територіях вдалося опитати замало респондентів.
³ Головне означення терміна «ВПО» у контексті Опитування загального населення див. у розділі «Методологія» на с. 10.
⁴ Базовий показник чисельності населення, розрахований ЮНФПА, на основі якого екстраполюють показники чисельності ВПО та осіб, що повернулися, у період з березня 2022 року до червня 2023 року декілька разів змінювався, що вплинуло на порівнянність кількісних оцінок населення у динаміці. Тенденції, до яких не застосовано екстраполяцію, показано у вигляді лінійної діаграми і виражено у % від загальної чисельності населення України. Відсотки округлено для зручності візуалізації.

1.2. КУДИ І ЗВІДКИ ПЕРЕМІЩАЮТЬСЯ ЛЮДИ В УКРАЇНІ

Таблиця 1. 5 основних областей походження ВПО (% ВПО)

Область	% від заг. к-сті ВПО
Донецька	22%
Харківська	20%
Херсонська	14%
Запорізька	12%
Луганська	7%
Інші області	25%

Таблиця 2. 5 основних областей, що приймають ВПО (% ВПО)

Область	% від заг. к-сті ВПО
Дніпропетровська	14%
Харківська	12%
м. Київ	10%
Київська	8%
Запорізька	7%
Інші області	49%

Більшість ВПО походять із прифронтових областей, у тому числі з територій, які раніше були або й досі окуповані Російською Федерацією: вони складають 75% від загальної кількості ВПО, або 2 679 000 осіб. Із-поміж 5 основних областей за кількістю прийнятих ВПО найбільший відсоток населення, що повернулося, зафіксовано у місті Києві (22%), Київській (15%), Харківській (15%) і Дніпропетровській (6%) областях.

В основному українці переміщуються у Дніпропетровську область, яка приймає 14% від загальної чисельності ВПО. У столиці — місті Києві (10%) — та Київській області (8%) також проживає відносно велика частка ВПО. Основними причинами вибору ВПО поточного місця переміщення були уявлення про покращення безпекової ситуації (45%) та перебування ближче до своєї сім'ї та друзів (24%). Варто зазначити, що Харківська область також демонструє велику кількість повернень (414 000 ВПО), що свідчить про те, що покращення безпекової ситуації не обов'язково є основною умовою, яка сприяє поверненню населення.

Рисунок 3. Частка ВПО, які перемістилися в межах області походження та в інші області, з розподілом за тривалістю перебування поза звичним місцем перебування (% ВПО)

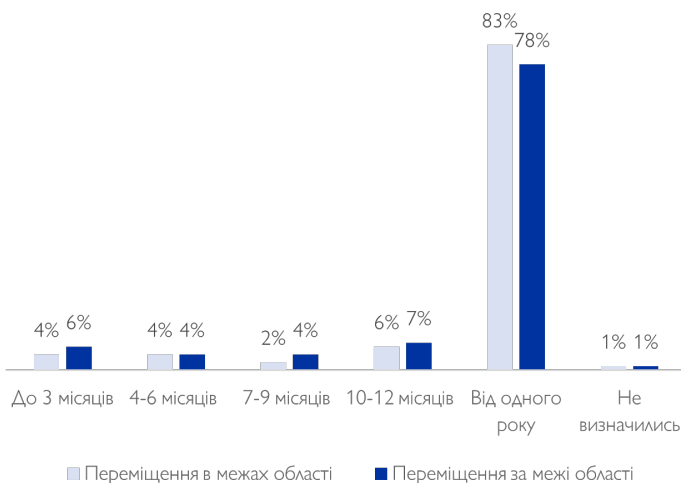
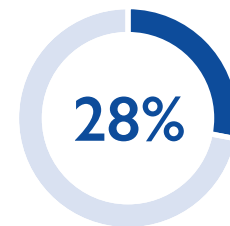
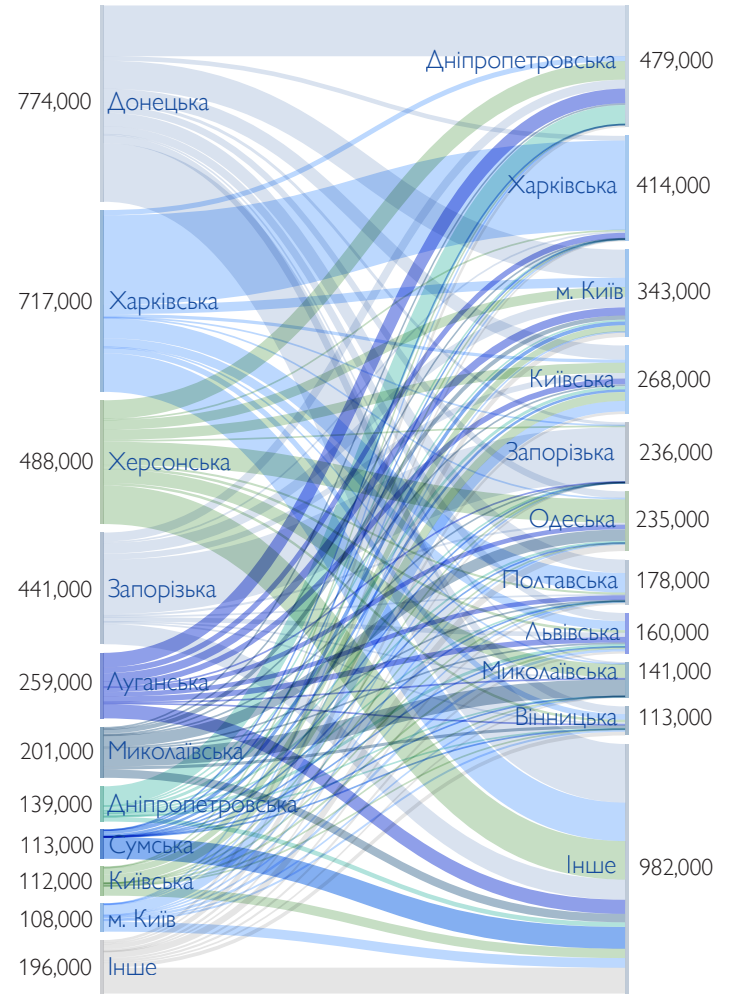

Рисунок 2. Переміщення з областей походження до інших областей

10 основних областей походження (звичне місце проживання) Область переміщення (поточне місце перебування)

ВПО змінили місце проживання в межах рідної області

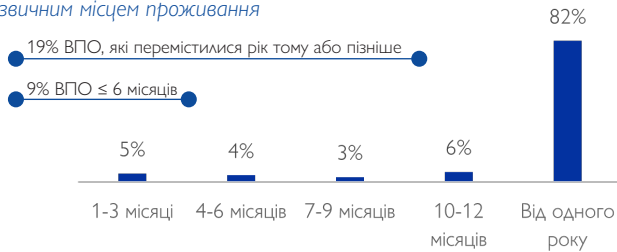
Переважно в межах України переміщуються з Донецької до Дніпропетровської області (200 000 ВПО) та з Донецької області до Києва (111 000 ВПО). Більшість опитаних ВПО (72%) перемістилися до інших областей, тоді як у межах області походження перемістилося трохи більше чверті (28%). Найвищі показники переміщень у межах області демонструють Харківська (85%) та Запорізька (91%) області. Високі показники переміщень у межах областей на території прифронтових Харківської та Запорізької областей разом із високою концентрацією ВПО у Харківській і Дніпропетровській областях на сході (мапа 1) свідчать про загальне бажання ВПО залишатися поблизу регіону походження.

1.3. ТРИВАЛІСТЬ ПЕРЕБУВАННЯ ПОЗА ЗВИЧНИМ МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ

591 День

середня тривалість перебування поза звичним місцем проживання ВПО в Україні (станом на квітень 2024 року)

Рисунок 4. Частка ВПО із розподілом за тривалістю перебування поза звичним місцем проживання

У раунді 16 82% ВПО повідомили, що перебувають у місцях переміщення уже впродовж року або довше. Той факт, що значний відсоток опитаних ВПО вже рік або довше перебувають поза звичним місцем проживання, свідчить про затяжний характер переміщення в Україні. Із попереднього раунду відсоток ВПО, що перебувають поза звичним місцем проживання вже давно, практично не змінився. Це підтверджує потребу в розробці дієвих стратегій для досягнення довгострокових рішень для тих ВПО, які не мають змоги повернутися.

Ще 9% ВПО на момент опитування перебували поза звичним місцем проживання не більше шести місяців, із яких 5% залишили дім за три місяці до опитування. Це свідчить про те, що з початку повномасштабної війни в лютому 2022 року процеси переміщення в Україні не припиняються. Запорізька (90%), Дніпропетровська (85%) області та місто Київ (83%) прийняли найбільший відсоток ВПО з-поміж тих, що залишили свої домівки понад рік тому, тоді як основними областями походження ВПО, що залишили дім понад рік тому, є Луганська (92%), Запорізька область (88%) та Дніпропетровська (85%) області.

1.4. НАМІРИ ЩОДО ПЕРЕМИЩЕННЯ

На поставлене у раунді 16 запитання про плани щодо подальшого переміщення більшість ВПО (57%) висловили намір залишитися у поточному населеному пункті, тоді як 34% повідомили про наміри переїхати куди-інде чи повернутися до регіону походження.⁵ З-поміж тих, хто планує переїзд, 60% зазначили, що повернуться до місця походження після закінчення війни, а близько третини не впевнені, чи повернуться коли-небудь узагалі (рис. 8).

Найбільший відсоток ВПО, які планують залишити поточне місце перебування, зафіксовано у Дніпропетровській і Миколаївській областях (по 39% усіх ВПО, що наразі проживають у кожній із областей).

Найбільший відсоток ВПО, які мають намір залишатися у поточному місці перебування, зафіксовано в місті Києві (67%) та Київській області (64%). Це пов'язано зі сприятливою безпековою ситуацією, яку 38% у Києві та 37% у Київській області називають основною причиною переїзду до поточного

місця перебування. Слід зазначити, що велику кількість ВПО, які мають намір залишитися, зафіксовано у Харківській і Запорізькій областях (60% і 61% відповідно), попри те, що ці області значно постраждали від конфлікту. Це може свідчити про те, що місце походження чи поточне місце проживання мають вплив на чітку мотивацію в питаннях переміщення і, відповідно, на подальші наміри: такий взаємозв'язок диктує необхідність у людиноцентричному і територіальному підході до винайдення довгострокових рішень і розробки програм відновлення.

Не дивно, що ВПО з Донецької (57%), Харківської (57%), Херсонської (45%), Луганської (63%) та Запорізької (59%) областей здебільшого планують залишитися в поточному місці перебування. Для цих респондентів основними причинами вибору поточного місця перебування стали сприймана безпечність місцевості та близькість до родичів.

Рисунок 5. Наміри ВПО щодо переміщення у 5 основних областях за кількістю прийнятих ВПО (% ВПО за областями)⁶

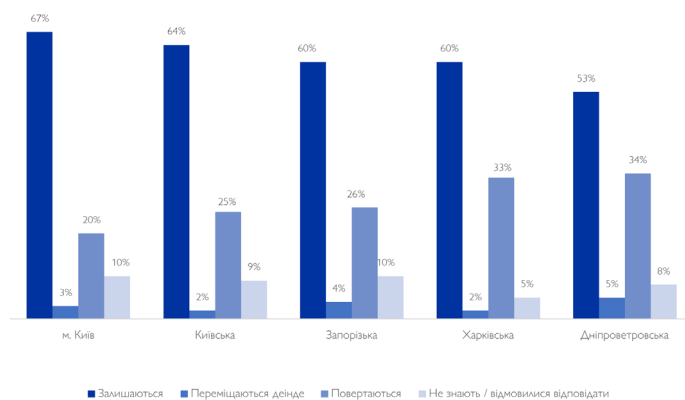

Рисунок 6. Основні причини переїзду до поточного місця перебування (% ВПО)

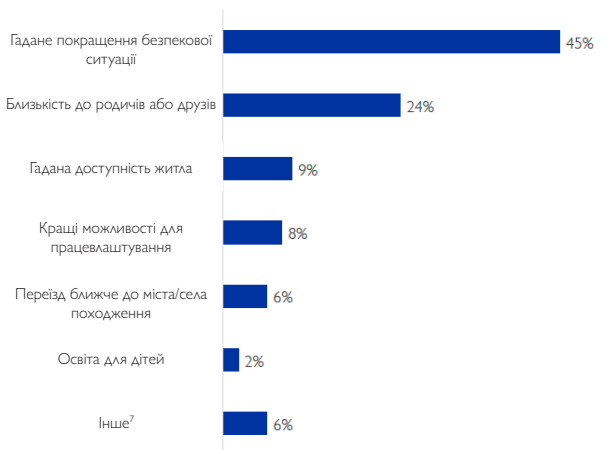

Рисунок 7. Основні причини виїзду ВПО з попереднього місця перебування (% ВПО)

⁵ У Раунді 16 було децю змінено спосіб оцінювання намірів щодо мобільності. ВПО запитували, чи розмірковують вони над тим, щоб осісти в поточному місці перебування, переїхати куди-інде чи повернутися до міста, села чи району походження. Осіб, що повернулися, та непереміщених осіб запитували, чи планують вони залишитися в поточному місці або переїхати куди-інде.

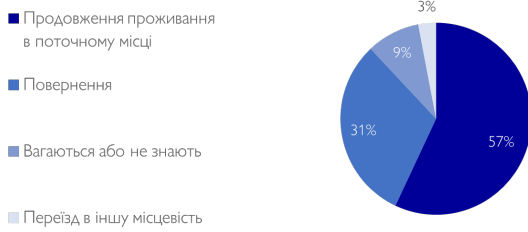
⁶ Ці висновки ґрунтуються на результатах лише з тих областей, де було отримано репрезентативні дані. Дані недоступні для Черкаської, Чернігівської, Чернівецької, Донецької, Івано-Франківської, Херсонської, Хмельницької, Кіровоградської, Львівської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Вінницької, Волинської, Закарпатської та Житомирської областей.

⁷ Інше включає уявлення про доступ до базових послуг, медичне обслуговування та приязне ставлення з боку місцевого населення.

⁸ Інше включає відсутність можливості отримати базові послуги, медичне обслуговування та забезпечити освіту дітям.

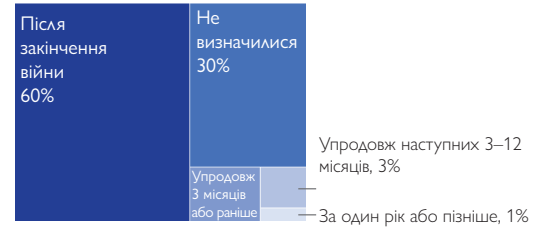
НАМІРИ ЩОДО ПЕРЕМІЩЕННЯ ВПО ТА ОЧІКУВАНІ СТРОКИ ПОВЕРНЕННЯ

Рисунок 8. Наміри ВПО щодо переміщення

Серед третини ВПО, що повідомили про намір виїхати з поточного місця перебування, 91% планує повернутися до звичного місця проживання, тоді як 9% розглядають варіант повторного переміщення до іншої місцевості. Літні ВПО (віком від 60 років) частіше висловлюють намір повернутися до звичного місця проживання (39% ВПО, які планують переїхати, порівняно з 22% серед молодих дорослих), тоді

Рисунок 9. Очікувані часові рамки гаданого повернення (з-поміж 31% ВПО, які мають намір повернутися)

як молоді (віком 18–24 роки) демонструє більшу готовність переїхати в інше місце (9% серед 18–24-річних порівняно з 1% серед літніх людей). Тим не менше, більшість молоді (67%) та людей похилого віку (50%) планують осісти у місці поточного перебування. Серед ВПО, які збираються повернутися до звичного місця проживання (31% від усіх ВПО), 60% планують повернутися після закінчення війни.

1.5. СТАТИСТИКА ВИПАДКІВ ПОВЕРНЕННЯ З-ЗА КОРДОНУ В СИТУАЦІЮ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ В МЕЖАХ УКРАЇНИ

Таблиця 3. Основні області походження ВПО, що повернулися в Україну, але не до звичного місця проживання

Область	% від заг. к-сті ВПО
м. Київ	14%
Дніпропетровська область	10%
Харківська область	10%
Одеська область	9%
Київська область	8%
Інші області	49%

Таблиця 4. Основні області, які приймають ВПО, що повернулися в Україну, але не до звичного місця проживання

Область	% від заг. к-сті ВПО
Харківська область	22%
Донецька область	17%
Херсонська область	13%
Запорізька область	11%
Миколаївська область	11%
Інші області	26%

ВПО, які повернулися з-за кордону, але не до звичного місця проживання, нині мешкають переважно у м. Києві (14%), Дніпропетровській (10%) і Харківській (10%) областях. Утім ВПО, які виїжджали за кордон, переважно походять із Харківської (22%), Донецької (17%) і Херсонської (13%) областей, тобто нині прифронтових областей, які потерпають від активних бойових дій та обстрілів.

ВПО, що повернулися з-за кордону, прожили поза звичним місцем проживання в середньому 594 дні, що співставно з тривалістю перебування ВПО поза звичними місцями проживання в межах України (591 день).

ВПО, які раніше перебували за кордоном, здебільшого переїхали до поточного місця перебування через відчуття безпеки (42%), близькість до родичів (31%), очікувані можливості працевлаштування (7%) та близькість до місця походження (7%).

37% ВПО, які повернулися з-за кордону, розмірковують про повторне переміщення. Із-поміж них 5% ВПО мають намір переїхати куди-інде, тоді як 32% збираються повернутися до місця походження. Своєю чергою 53% ВПО мають намір залишитися в поточному місці перебування.

Серед ВПО, які раніше перебували за кордоном і планують залишитися в поточному місці перебування, основними сферами, в яких необхідна допомога з улаштуванням на новому місці, названо сприяння в забезпеченні безпечного й доступного житла (27%), допомогу в підвищенні спроможності отримувати дохід (25%), психосоціальну підтримку (19%) та підтримку в забезпеченні доступу до медичних послуг (19%).

55% ВПО, які повернулися в Україну з-за кордону, але не до звичного місця проживання, отримують регулярну заробітну плату; до інших джерел доходу належать державна допомога на проживання для ВПО (53%) та пенсія (35%).

Із точки зору наявності засобів до існування 40% ВПО, які повернулися з-за кордону, мають оплачувану роботу або власний бізнес, 12% є безробітними, але активно шукають роботу, і 2% є безробітними, що активно роботи не шукають.

1.6. ДЕМОГРАФІЧНІ ПОКАЗНИКИ, ВРАЗЛИВОСТІ І ТИПИ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

ПУНКТИВ

Детальна дезагрегація профілів ВПО та поглиблене розуміння причин вразливостей і структури домогосподарств дають змогу краще зрозуміти характер мобільності та є ключовими факторами дієвого цільового гуманітарного реагування. Тому в Опитуванні загального населення, яке проводить МОМ, використовуються розроблені у співпраці з Фондом ООН у галузі народонаселення показники, які дають змогу точно оцінити демографічні характеристики переміщеного населення. У цьому розділі зазначено оцінку кількості ВПО в домогосподарствах, що складаються виключно з ВПО.

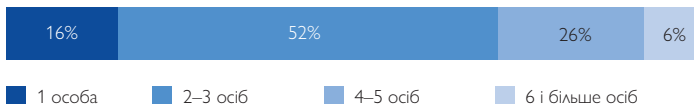
СКЛАД ДОМОГОСПОДАРСТВ

Рисунок 10а. Кількість дітей у домогосподарствах ВПО (домогосподарствах, що складаються виключно з ВПО з дітьми)¹¹

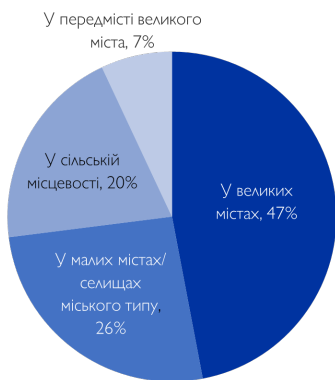
Рисунок 10б. Розмір домогосподарств ВПО (домогосподарств, що складаються виключно з ВПО)¹²

ТИП НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ

Більшість ВПО (47%) проживають у великих містах або їхніх околицях, тоді як понад чверть ВПО (26%) живуть у маленьких містах, а 20% ВПО — у селах чи в сільській місцевості.

Рисунок 11. Частка ВПО за типом населеного пункту

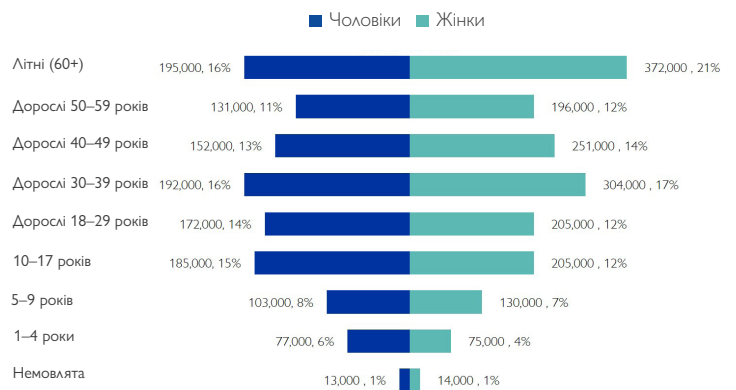

ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПРОФІЛЬ

Серед переміщених людей 59% складають жінки, 41% — чоловіки. Хоча більшість ВПО є людьми працездатного віку (54%), чверть переміщених осіб (27%) — це діти, і значну частку (19%) складають також люди у віці 60 років і старше.

Рисунок 12. Макс. оцінка чисельності ВПО з розподілом за статтю і віковою групою¹³

ХАРАКТЕРИСТИКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ

У цьому розділі зазначено частку ВПО, які повідомили, що принаймні один з членів їхнього нинішнього домогосподарства¹⁴ має принаймні одну зі вказаних характеристик, які можуть спричиняти вразливості домогосподарства, враховуючи: 1) передбачувані витрати, пов'язані з характеристикою; 2) передбачувану потребу звернутися по допомогу; та 3) потенційні проблеми з доступом до допомоги чи отриманням допомоги. Ці характеристики не є взаємовиключними, тобто особи та домогосподарства можуть мати одну або декілька таких характеристик.¹⁵

⁹ Домогосподарства, що складаються виключно з ВПО (84%).

¹⁰ Там само.

¹¹ Згідно з оцінками, загальна кількість дітей у домогосподарствах ВПО складає 823 000.

¹² Згідно з оцінками, загальна кількість ВПО в домогосподарствах, що складаються виключно з ВПО, складає 3 046 000.

¹³ Згідно з оцінками, загальна кількість ВПО в домогосподарствах, що складаються виключно з ВПО, складає 3 046 000. Опис характеристик і демографічного профілю членів домогосподарств ВПО оснований виключно на даних, які стосуються членів домогосподарства, що проживають за межами звичного місця проживання через війну.

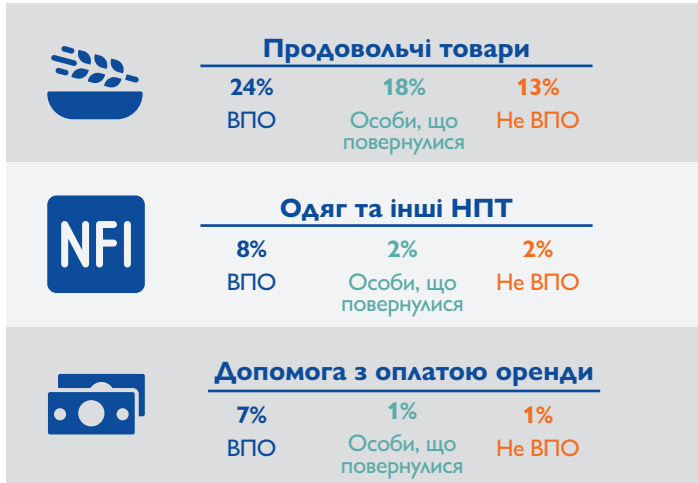
¹⁴ Щоб визначити наявність інвалідності та хронічних захворювань у домогосподарствах ВПО, респондентів запитували, чи один або декілька членів їхніх домогосподарств мають інвалідність чи хронічну хворобу. Поняття інвалідності та хронічних хвороб визначено на основі категорій, визначених Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (WHO-ICF) Всесвітньої організації охорони здоров'я. Для проведення телефонного експрес-опитування було застосовано оригінальну методологію за Вашингтонською шкалою, щоб зробити запитання коротшими та простішими для сприйняття респондентів.

¹⁵ Запитання з декількома варіантами відповіді.

РОЗДІЛ 2. НАГАЛЬНІ ПОТРЕБИ ТА СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ

2.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Рисунок 13. З найпоширеніші потреби в наданні матеріалів і допомоги за профілем респондентів

Майже чверть ВПО (24%) назвали найнагальнішою потребою продовольство. Менш нагальні потреби складають одяг та інші непродовольчі товари (НПТ), як-то ковдри (8%), допомога з оплатою житла (7%) та медикаменти (6%). На відміну від раунду 15, потреба у павербанках, генераторах і твердому паливі більше не входить до першочергових потреб, ймовірно у зв'язку з закінченням зимового сезону. За всіма трьома першочерговими потребами ВПО системно демонструють вищий рівень потреб у всіх напрямках порівняно з особами, що повернулися, та непереміщеним населенням.

Слід зауважити, що на запитання про найнагальнішу потребу чверть ВПО (25%) взагалі заявили про відсутність нагальних потреб, причому для осіб, що повернулися (50%), та непереміщеного населення (58%) цей показник іще вищий. Дуже мало ВПО назвали своєю найнагальнішою потребою опалення (1% ВПО), доступ до грошових коштів, павербанки та інші допоміжні послуги (психологічні послуги, юридичні консультації чи послуги для осіб з інвалідністю, <1% на кожну позицію)¹⁶.

2.2. НЕОБХІДНА ПІДТРИМКА В ЗАДОВОЛЕННІ ПОТРЕБ

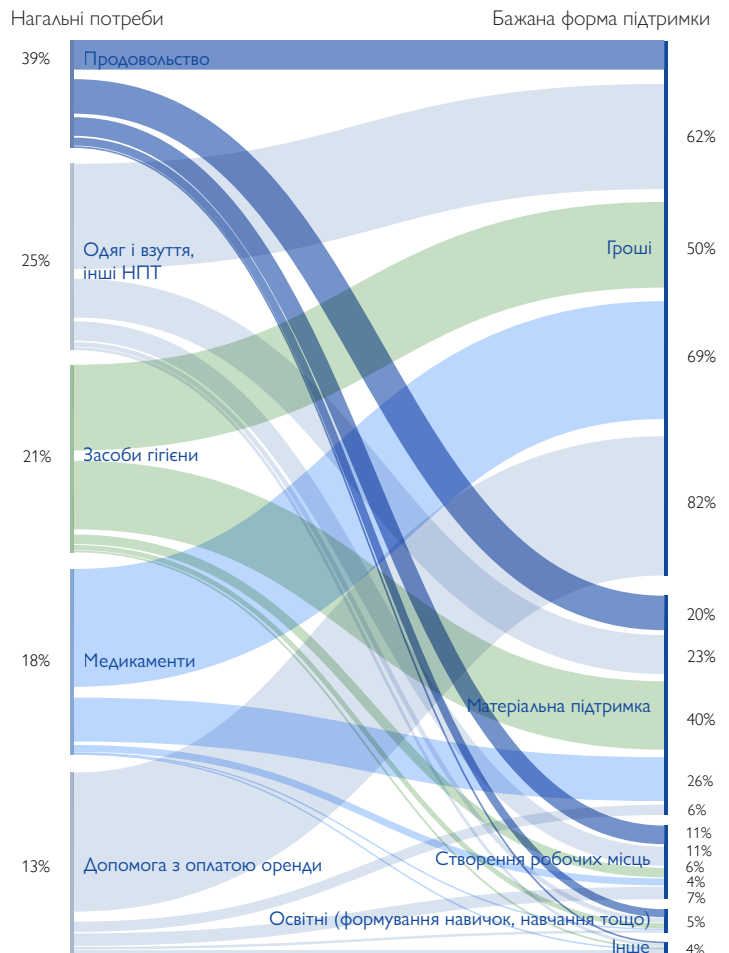
Незалежно від рейтингу, найчастіше згадуваною потребою ВПО є продовольство (39%). Чверть опитаних ВПО також повідомили про потребу в одязі та інших НПТ (25%), менше — про засоби гігієни (21%), ліки (18%) та допомогу з орендою житла (13%).¹⁷ Грошова допомога систематично виявлялася однією з найпоширеніших відповідей на запитання про бажану форму отримання допомоги для подолання труднощів серед осіб, які повідомили про оцінювані потреби.

Грошові кошти є пріоритетною формою для більшості респондентів, що повідомили про потребу в допомозі з орендою житла (82%), продовольчих товарів (63%), одязі й НПТ (62%) та ремонтно-будівельних матеріалах (57%). Фінансова допомога надає автономію у виборі товарів і послуг для придбання, даючи змогу отримувачам вибирати бажані та найдоречніші засоби задоволення потреб, стимулюючи відчуття нормальності в умовах війни, а також надаючи підтримку місцевій промисловості та бізнесу, навіть у прифронтових районах.

Більшість осіб, які надають перевагу отриманню грошової допомоги (82%), зазначили, що найзручнішим способом отримання грошових коштів було би їх отримання на банківську картку, наприклад, платіжну картку, картку для пенсійних або соціальних виплат. Менше бажаними є поштові перекази (12%) та банківські перекази з отриманням готівки в касі банку (11%).

Другою найбільш затребуваною формою допомоги є матеріальна підтримка, причому цій формі надавали перевагу ті, хто найбільше потребували засобів гігієни (40%). Найменш популярними формами допомоги виявилися можливості здобуття освіти та створення робочих місць, за винятком ВПО, які потребують можливостей для заробітку (34% і 13% відповідно). Вочевидь, респонденти загалом надають перевагу більш безпосередньому задоволенню потреб, що вказує на те, що війна створює значне навантаження на їхнє повсякденне життя.

Рисунок 14. П'ять найпоширеніших потреб із зазначенням бажаних форм надання необхідної підтримки для їх задоволення

¹⁶ У раунді 16 було децю видозмінено запитання, що стосується потреб, щоб розглянути три найпоширеніші серед респондентів матеріальні потреби та потреби в наданні допомоги. Відповідно, в результаті перегляду з оцінюваних потреб було прибрано грошову та фінансову підтримку, яку незмінно називають найбільшою нагальною потребою серед ВПО (56% у раунді 15). Таким чином, можливості для порівняння даних щодо потреб із аналогічними даними з попередніх раундів є обмеженими.

¹⁷ Відсотки респондентів, вказані ліворуч на графіку вгорі, обчислено як сукупний відсоток осіб, які назвали певну потребу (наприклад, продовольчі товари), незалежно від її місця в рейтингу. Таким чином, кількісні оцінки відрізняються від представлених раніше та охоплюють першу, другу і третю першочергові потреби.

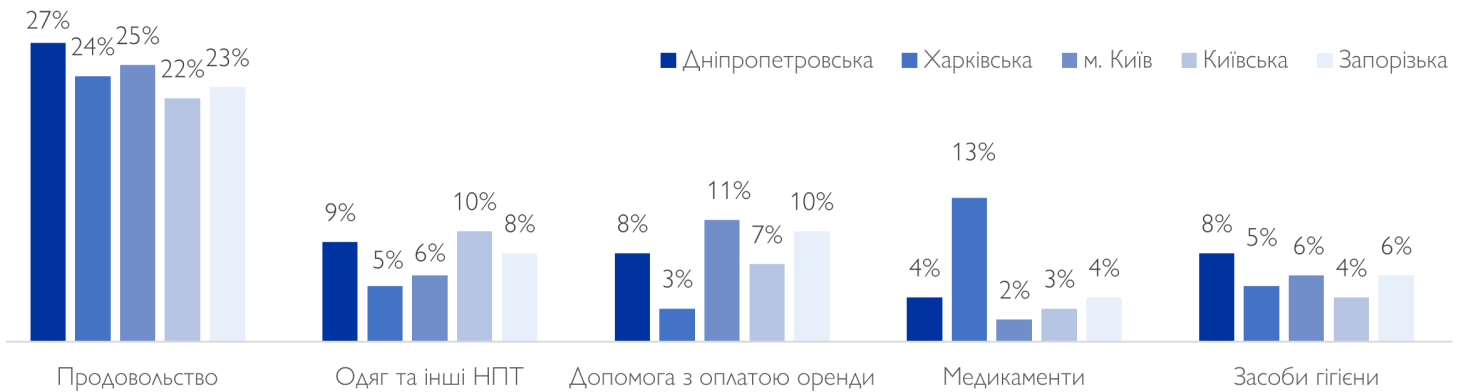
2.3. ПОТРЕБИ ВПО ЗАЛЕЖНО ВІД ПРОФІЛЮ І МІСЦЯ ПЕРЕБУВАННЯ

НА РІВНІ ОБЛАСТЕЙ

На першому місці серед потреб, названих респондентами-ВПО в усіх оцінених областях, незмінно стоїть потреба у продовольчих товарах, здебільшого у вигляді грошової допомоги (63%) та матеріальної підтримки (20%). Ці потреби особливо чітко помітні в Одеській (20%), Волинській (18%), Дніпропетровській, Київській, Запорізькій, Хмельницькій (по 16%) областях та місті Києві (16%). Однак з усіх потреб, оцінених на рівні областей, найвищий відсоток респондентів, що мають потреби за всіма вказаними позиціями, зафіксовано в Херсонській області, де 24% потребують ремонтно-будівельних матеріалів. Якщо брати до уваги лише

переміщене населення, в усіх оцінених областях найбільш нагальною потребою залишається продовольство, причому найбільше його потребують ті, що походять із Миколаївської області (34%). Як і слід було очікувати, про серйозні потреби повідомляють респонденти, що проживають у прифронтових зонах. За повідомленнями, жителі Херсонської області найбільше потребують одягу та інших НПТ (13% назвали найнагальнішою потребою), а ВПО з Луганської області демонструють значний рівень потреб, пов'язаних із орендою житла (12%).

Рисунок 15. Найнагальніші потреби ВПО у п'яти найбільших областях за кількістю прийнятих ВПО (% ВПО)¹⁸

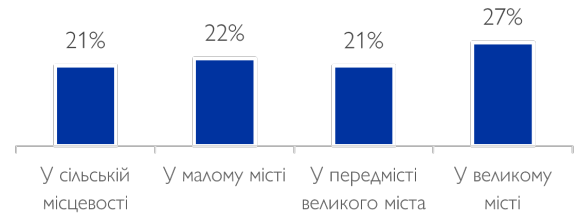

ТИП НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ

У великих містах частка ВПО, що називають першочерговою потребою продовольчі товари, є вищою, ніж у сільській місцевості.

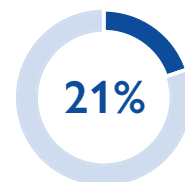
Рисунок 16. Частка ВПО, які найбільше потребують продовольчих товарів, з розподілом за типами населених пунктів

РОЗПОДІЛ ЗА СТАТТЮ

ВПО-жінки повідомили про дещо більші потреби в більшості напрямків порівняно з ВПО-чоловіками.

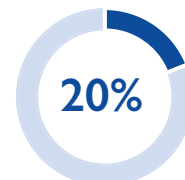

ВПО-жінок повідомили про відсутність будь-яких потреб порівняно з 33% респондентів-чоловіків.

СКЛАД ДОМОГОСПОДАРСТВ

Домогосподарства (д/г) ВПО, в яких є принаймні одна дитина, повідомляють про вищий рівень потреб у всіх сферах, ніж д/г без дітей.

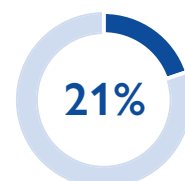

домогосподарств ВПО, у складі яких є принаймні одна дитина, повідомили про відсутність будь-яких потреб, порівняно з 29% домогосподарств без дітей.

ДОХІД

Принаймні 50% ВПО із рівнем доходів до 5864 грн називають грошові кошти найбільш бажаною формою отримання допомоги для вирішення потреб, пов'язаних із продовольством, засобами гігієни і НПТ.

домогосподарств ВПО із рівнем доходів до 5 864 грн повідомили про відсутність будь-яких потреб, порівняно з 31% тих, що заробляють 5 864 грн і більше.

¹⁸ Запитання з декількома варіантами відповідей.

2.4. СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ

Рисунок 17. Найпоширеніші стратегії подолання проблем серед ВПО (% домогосподарств ВПО)

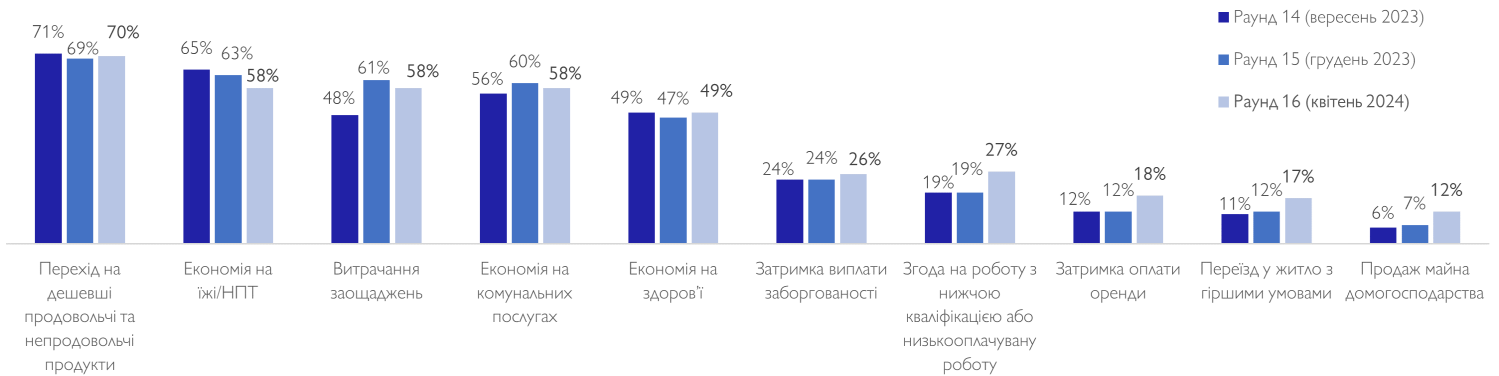

У раунді 16 було дещо видозмінено запитання, що стосуються стратегій подолання проблем, щоб визначити причини, з яких респонденти не застосовують такі стратегії. Відповідно, внаслідок перегляду дезагреговано відповіді «ні», щоб розрізнити між: 1. відсутністю потреби, 2. вичерпанням ефекту конкретної стратегії та 3. недоступністю конкретної стратегії.

З усіх оцінених груп населення ВПО частіше вдаються до великої кількості механізмів подолання проблем для задоволення базових потреб, порівняно з особами, що повернулися, та непереміщеним населенням. Частка ВПО, які повідомили про застосування від одного до трьох механізмів (37%), майже вдвічі перевищує аналогічну частку осіб, що повернулися (21%), та непереміщених осіб (17%).

До основних стратегій подолання проблем, застосовуваних домогосподарствами ВПО для адаптації до життя в умовах переміщення, належать перехід на дешевші продовольчі та непродовольчі товари (як зазначили 70% респондентів), а також зменшення кількості покупок, витрата заощаджень домогосподарства та зменшення споживання комунальних послуг (58%), а також залежність від гуманітарної допомоги (51%). Порівняно з груднем 2023 року також зріс відсоток ВПО, які вдаються до радикальніших стратегій подолання проблем, як-то готовність ВПО влаштуватися на більш низькооплачувану роботу, неоплата оренди, переїзд до житла з гіршими умовами або продаж предметів домашнього вжитку та інших активів. Унаслідок вичерпання заощаджень домогосподарств ВПО та прогнозованого тиску [у зв'язку зі змінами в правилах надання допомоги на проживання для ВПО](#) ця група населення дедалі частіше вдається до радикальніших стратегій, наприклад, зменшення споживання ПТ, НПТ і комунальних послуг, ймовірно, через вичерпання ресурсів, що впливає на їхню здатність задовольняти базові потреби.

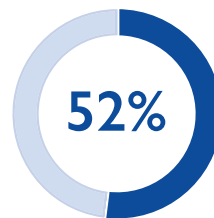
Рисунок 18. Основні стратегії подолання проблем серед ВПО за період від раунду 14 (вересень 2023 р.) до раунду 16 (квітень 2024 р.) (% ВПО)¹⁹

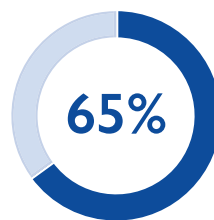
ПРИЧИНИ ЗАСТОСУВАННЯ СТРАТЕГІЙ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ

На запитання про основну причину, яка змусила вдатися до таких стратегій подолання проблем, більшість ВПО повідомили, що їхні рішення були мотивовані необхідністю забезпечити себе житлом, у тому числі неспроможністю оплачувати оренду та комунальні послуги (61%). Гострі житлові потреби як мотиваційний фактор застосування стратегій подолання проблем найчастіше називалися респондентами з-поміж ВПО, рідше з-поміж осіб, що повернулися (47%), і непереміщеного населення (45%). Респонденти-ВПО у Дніпропетровській (66%) і Запорізькій (63%) областях повідомляють про значні житлові потреби, ймовірно, зумовлені обстрілами інфраструктури та житлових будівель у зв'язку з близьким розташуванням до лінії фронту. Спроможність придбати продовольчі товари (58%) та медичні послуги (49%) і їхня доступність також значною мірою зумовлюють необхідність застосування механізмів подолання проблем. Доступ до освіти є меншим мотиватором (16%).

Чоловіки та жінки з-поміж респондентів-ВПО вказують схожі причини застосування стратегій подолання проблем. Однак, якщо оцінювати домогосподарства з дітьми, то потреба у предметах першої необхідності, як-то продовольчих товарах, набагато частіше стає причиною для того, щоб вдатися до стратегій подолання проблем, порівняно з домогосподарствами без дітей. Потреба забезпечувати велику сім'ю накладає більший тягар на спроможність придбати предмети першої необхідності, тож в умовах швидшого вичерпання ресурсів домогосподарства ВПО часто вдаються до радикальніших стратегій подолання проблем.

ВПО-жінок повідомили, що вдалися до стратегій подолання проблем через недоступність медичних послуг, порівняно з 42% респондентів-чоловіків.

Домогосподарств ВПО, у складі яких є принаймні одна дитина, повідомили, що застосувати механізми подолання проблем їх мотивували продовольчі потреби, порівняно з 52% домогосподарств без дітей.

¹⁹ Запитання з декількома варіантами відповідей.

ДОДАТОК. ОРІЄНТОВНА ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЗА СТАТУСОМ ПЕРЕМІЩЕННЯ

Область	Оцінка чисельності фактичних ВПО	Оцінка чисельності осіб, що повернулися
Черкаська	103 000	65 000
Чернігівська	68 000	201 000
Чернівецька	63 000	25 000
Дніпропетровська	479 000	283 000
Івано-Франківська	98 000	60 000
Харківська	414 000	702 000
Хмельницька	105 000	45 000
Кіровоградська	97 000	40 000
м. Київ	343 000	1 027 000
Київська	268 000	709 000
Львівська	160 000	128 000
Миколаївська	141 000	218 000
Одеська	235 000	196 000
Полтавська	178 000	60 000
Рівненська	42 000	33 000
Сумська	93 000	150 000
Тернопільська	47 000	38 000
Вінницька	113 000	98 000
Волинська	27 000	52 000
Закарпатська	72 000	27 000
Житомирська	53 000	165 000
Донецька ²⁰	н/д	н/д
Запорізька ²¹	н/д	н/д
Луганська ²²	н/д	н/д
Херсонська ²³	н/д	н/д
Місце проживання не відоме (в Україні) ²⁴	5 000	12 000
Усе населення	3 548 000	4 734 000

ОПИС ЗАСТОСОВАНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ

Якщо не зазначено інше, дані, представлені в цьому звіті, ґрунтуються на результатах раунду 16 Опитування загального населення від 11 квітня 2024 року. Дані, представлені в цьому звіті, отримано на замовлення Міжнародної організації з міграції (МОМ) та зібрано 59 інтерв'юерами, найнятими MultiCultural Insights, у ході скринінгового телефонного експрес-опитування серед 20 000 довільно обраних респондентів та додаткових контрольних опитувань 1 428 ВПО, 1 639 осіб, що повернулися, та 2 266 місцевих мешканців із використанням методу автоматизованого телефонного опитування (CATI) і випадкового набору номера (RDD) із загальною похибкою вибірки 0,69% [CL95%]. Раунд 16 збору даних було проведено в період із 10 березня по 11 квітня 2024 року. Дослідження охоплювало всю територію України за винятком Кримського півострова та окупованих територій Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей. Усі інтерв'ю проводили анонімно. Перед початком інтерв'ю респондентів просили надати згоду на його проведення. Чисельність ВПО і осіб, що повернулися, на національному та обласному рівнях розраховано на основі базового значення загальної чисельності населення України станом на липень 2023 року (за винятком Автономної Республіки Крим та Севастополя), визначеного в Загальних оперативних наборах даних щодо статистики населення (COD-PS) Фонду ООН у галузі народонаселення (UNFPA). Усі числові значення округлені для легшого сприймання. Оцінки округлені до найближчої 1000. Усі числові значення округлені для легшого сприймання. Збір даних відбувся за сприяння Multicultural Insights. Додаткова аналітика доступна за запитом до dtmukraine@iom.int

У цьому звіті внутрішньо переміщених осіб (ВПО) визначено як осіб, які були

змушені покинути свої домівки або залишилися поза звичним місцем проживання в Україні внаслідок повномасштабного вторгнення, яке відбулося у лютому 2022 р., незалежно від того, чи зареєстровані вони офіційно у статусі ВПО. Терміни «повернення» і «особа, що повернулася» вжито без обмежень щодо статусу на позначення будь-яких осіб, які повернулися до свого звичного місця проживання після періоду переміщення (щонайменше два тижні, починаючи з лютого 2022 року), незалежно від того, звідки вони повернулися: з-за кордону чи з місць внутрішнього переміщення в межах України. Це визначення не охоплює осіб, що повернулися в Україну з-за кордону, але не повернулися до свого звичного місця проживання у країні. З повними визначеннями груп населення можна ознайомитися в розділі, присвяченому методології.

Обмеження. Особи, які нині проживають за межами України, в опитуванні участі не брали, оскільки їх було виключено з вибірки. Оцінки чисельності населення ґрунтуються на припущенні про те, що неповнолітніх осіб (молодших за 18 років) супроводжують їхні батьки або дорослі пікувальники. Основа вибірки обмежена дорослими, які користуються мобільним телефоном, у місцевостях, де телефонні мережі повноцінно працювали впродовж усього періоду опитування. В опитуванні не брали участі жителі Автономної Республіки Крим та тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей. Оцінки для Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей, ймовірно, є недостатньо репрезентативними, оскільки охоплена територія була обмежена підконтрольними українському уряду районами, а на окупованих територіях вдалося опитати замало респондентів. Для отримання додаткової інформації про методологію і структуру вибірки див. Методологію.

²⁰ Оцінки для цієї області (синім шрифтом), ймовірно, є недостатньо репрезентативними у зв'язку з тим, що охоплена територія обмежена підконтрольними українському уряду районами, а також у зв'язку з обмеженою кількістю респондентів, опитаних шляхом випадкового набору номерів. Оцінки для цієї області враховано лише в межах розрахунків загальної чисельності населення.

²¹ Там само.

²² Там само.

²³ Там само.

²⁴ Респонденти, які нині перебувають у короткострокових поїздках за межами поточного місця проживання (поза місцем проживання, поза місцем переміщення).

 IOM | GLOBAL DATA INSTITUTE
UN MIGRATION | **DISPLACEMENT
TRACKING MATRIX**

ПРЕДСТАВНИЦТВО МОМ В УКРАЇНІ

